

УДК 378.4

Вклад вчених-правознавців Поділля у розбудову Хмельницького університету управління та права

У статті досліджено становлення та діяльність Хмельницького університету управління та права — першого гуманітарного вищого навчального закладу в місті Хмельницькому з підготовки висококваліфікованих правознавців та управлінців. Аналізується вклад подільських вчених-правознавців у розбудову вищого навчального закладу.

Ключові слова: *Хмельницький філіал Одеського відкритого університету, Хмельницький інститут регіонального управління та права, Хмельницький університет управління та права, навчально-виховний процес, ліцензування, акредитація, науково-педагогічні працівники.*

На початку 90-х років минулого століття з проголошенням незалежності України створюються умови, які сприяли формуванню вищих навчальних закладів, що стали альтернативними в єдиній системі вищої освіти, сформованої в Радянському Союзі. Створення на теренах регіону Хмельницького університету управління та права було цілком логічним і відповідало нагальним потребам забезпечення Хмельниччини юристами вищої кваліфікації для вирішення важливих питань правового обслуговування населення, забезпечення правознавцями судові та правоохоронні органи області.

Першим кроком на шляху до розширення освітнього простору Хмельниччини та створення фундаментальної школи у підготовці юристів стала пропозиція кандидата економічних наук В. К. Андрушка та кандидата історичних наук Л. І. Чорного ректору Одеського відкритого університету про заснування філіалу цього навчального закладу в м. Хмельницькому. 6 липня 1992 року за наказом ректора В. О. Медведєва було створено Хмельницький філіал Одеського відкритого університету, а рішенням Хмельницької міської ради народних депутатів за № 172–А від 16 липня 1992 року зареєстровано філіал Одеського відкритого університету (попередника нинішнього вищого навчального закладу), затверджено Статут філіалу та його директора Л. І. Чорного [1, с. 8].

Одержимі своєю ідеєю В. К. Андрушко та Л. І. Чорний розгорнули активну діяльність з виконання цілого комплексу складних завдань з налагодження навчально-виховного процесу, зокрема розробки та затвердження навчального плану, робочих та навчальних програм, якісного навчально-методичного забезпечення, вирішення питань інфраструктури навчального закладу, формування кадрового потенціалу. Реалізація цих завдань давала можливість успішно пройти ліцензування та отримати право на здійснення освітньої діяльності з підготовки спеціалістів з повною вищою освітою за III (третім) рівнем акредитації.

Коли у 1992 році створювався наш університет, як пригадує Л. І. Чорний, Щербина П. Ф. проживав та працював у Кам'янці-Подільському і був єдиним доктором юридичних наук на Поділлі. Ми з покійним В. К. Андрушком приїхали до Петра Федоровича з пропозицією допомогти у встановленні нового в області юридичного навчального закладу, і він, на наше щастя, погодився та поклав на вівтар університету всі свої сили, знання, натхнення.

При зустрічі на його запитання чи є у нас аудиторії, бібліотека, викладачі, ми відповіли: «Петре Федоровичу, університет розпочинаємо з Вас...» І ці слова стали пророчими. Потім не раз він згадував про цей випадок і знову дивувався, як на голому місці можна було організувати такий навчальний заклад. У той час фундаментальних підручників з права, теорії держави і права, історії правових та політичних вчень у нас не було. Тому на перших порах єдиною енциклопедією та джерелом інформації для студентів стали лекції П. Ф. Щербини, який з вересня 1992 року очолив кафедру теорії та історії держави і права [2, с. 28].

Отримавши підтримку в організації навчального закладу від обласної державної адміністрації та обласної ради, керівництво філіалу – В. К. Андрушко та Л. І. Чорний – розпочало активну роботу з вирішення одного з найскладніших питань – формування викладацького корпусу. Погодилися працювати у філіалі на правах сумісництва науково-педагогічні працівники Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Опанас Андронович Підпригора – академік АПрНУ України, доктор юридичних наук,

професор та Аркадій Петрович Ткач – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України [3, арк. 26].

Налагоджуючи навчальний процес, керівники філіалу чітко усвідомлювали, що без повноцінного кадрового забезпечення науково-педагогічними працівниками новосформований навчальний заклад буде неспроможним вести підготовку висококваліфікованих фахівців. Отож у полі їхнього зору постійно перебували питання комплектації повноцінних кафедр науково-педагогічними працівниками та активна співпраця з вищими навчальними закладами держави з метою вивчення в них досвіду підготовки майбутніх правознавців. Для цього В. К. Андрушко та Л. І. Чорний визначили для себе два пріоритетні напрямки. Перший напрямок – робота з юридичним факультетом Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який взяв на себе В. К. Андрушко, отримавши при цьому підтримку нашого земляка, уродженця Кам'янецьчини, декана юридичного факультету, доктора юридичних наук, професора Володимира Івановича Андрейцева та нашого земляка, уродженця Полонського району, першого Голови Конституційного суду України Леоніда Петровича Юзькова.

Л. І. Чорний розпочав активну співпрацю з юридичним факультетом Львівського національного університету імені Івана Франка, заручившись підтримкою земляків, уродженців Ізяславщини – доктора юридичних наук, професора Віктора Климовича Грищука та доктора юридичних наук, професора Радомира Івановича Кондратьєва.

Залучивши кращих науково-педагогічних працівників Києва та Хмельницького, у філіалі формуються чотири кафедри: кафедра спеціальних юридичних дисциплін, яку очолив заслужений юрист України, начальник Головного управління юстиції у Хмельницькій області Олексій Миколайович Леванчук; кандидат економічних наук, доцент Володимир Леонідович Співачук здійснював керівництво кафедрою економічних дисциплін; кандидат історичних наук, доцент Анатолій Григорович Філінюк очолив кафедру фундаментальних та загально гуманітарних наук; кандидат психологічних наук, доцент Валерій Дементійович Федорів здійснював керівництво кафедрою

іноземних мов [4, арк. 26 – 27]. Для забезпечення наукового керівництва навчальним процесом та координації дії кафедр з виконання навчального плану була створена вчена рада ХФОВУ, яку очолив доктор юридичних наук, професор Петро Федорович Щербина [5, арк. 25].

У 1993 році наші земляки, уродженці Ізяславщини: доктор юридичних наук, професор Віктор Климович Грищук та доктор юридичних наук, професор Радомир Іванович Кондратьєв з Львівського національного університету імені Івана Франка – підтримали ініціаторів створення навчального закладу В. К. Андрушка та Л. І. Чорного.

Першим відгукнувся надати допомогу землякам у становленні навчального закладу доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, академік Академії наук вищої освіти України Віктор Климович Грищук, який присягнувся перед хмельничанами докласти всіх зусиль для розбудови юридичного вищого навчального закладу на теренах Подільського краю. З вересня 1993 року він почав працювати на посаді професора кафедри кримінального права та процесу. Маючи за плечима великий досвід викладацької роботи на юридичному факультеті Львівського університету ім. Івана Франка, він надавав практичну допомогу юристам-практикам К. А. Голдзіцькому, В. П. Колгану, В. І. Назаренку, О. Л. Затворному та іншим, які погодились працювати на кафедрі кримінального права. Віктор Климович і нині щиро ділиться своїм педагогічним досвідом, науковими та методичними напрацюваннями, готуючи кандидатів та докторів юридичних наук для нашого університету. Виступаючи 17 квітня 2015 року на університетській конференції «Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції», він зазначив: «...у свій час ми проводили заняття в орендованих холодних приміщеннях з великою вірою в те, що досягнемо того, що зараз маємо. Це чудові навчальні корпуси, бібліотека, криміналістична лабораторія, гуртожитки, юридична клініка та бізнес-центр. Зараз студенти навчаються в аудиторіях, котрі оснащені сучасною мультимедійною системою та системою кондиціонування. Комп'ютерні класи дають змогу використовувати у

навчальному процесі різноманітні види програмних продуктів, зокрема інформаційні – «Ліга: Закон», «НАУ-Експерт» та мережу Уран, через яку студенти мають персональний доступ до наукових часописів та інформресурсів провідних видавництв світу. Все це дає змогу нашим студентам навчатися в одну зміну, сприяє науково обґрунтованій організації навчального процесу».

У далекому 1993 році Віктор Климович Грищук, звертаючись до своїх львівських колег юристів-науковців переконував їх у необхідності надати допомогу новоутвореному у м. Хмельницькому вищому юридичному навчальному закладу. Відверта і щира розповідь про навчальний заклад і його відчайдушних організаторів почули Павло Федорович Гураль – доктор юридичних наук, професор, Мирослав Григорович Дячок – кандидат юридичних наук, професор, Борис Олександрович Кирусь – доцент, Володимир Петрович Лісицин – кандидат юридичних наук, доцент, В'ячеслав Олександрович Навроцький – доктор юридичних наук, професор, Василь Тимофійович Нор – доктор юридичних наук, професор, Віталій Іванович Чушенко – кандидат юридичних наук, професор, які прийшли на допомогу керівництву навчального закладу, викладаючи галузеві юридичні дисципліни. Саме вони надали величезну допомогу з вирішення кадрових питань на етапі становлення вищого навчального закладу, забезпечуючи викладання лекційних курсів галузей права.

З легкої руки Віктора Климовича погодилися працювати у нашому навчальному закладі доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Володимир Михайлович Коссак та кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України Любомир Володимирович Бориславський, який очолив кафедру конституційного, адміністративного та фінансового права. Під його керівництвом підготувала і захистила кандидатську дисертацію Ірина Леонідівна Литвиненко (нині – декан заочного факультету).

У 1996 році Радомир Іванович Кондратьєв пов'язав своє подальше життя з рідним Поділлям. В університеті він очолює кафедру теорії та історії держави і права, заклав підвалини наукової школи, працюючи упродовж 1996 – 2010 років проректором з наукової роботи та першим проректором. Досліджуючи

проблемні питання трудового права, теорії та історії держави і права, охоче ділиться теоретичними знаннями та практичними навичками зі своїми учнями. Ним підготовлено трьох кандидатів наук за спеціальністю 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення [б. с. 5 – 6]. Розроблений курс «Філософія права», який викладається в магістратурі. За його ініціативи постійно проводяться конференції, методологічні семінари та різного роду наукові заходи. Очолюючи редакційну колегію часопису «Університетські наукові записки», Радомир Іванович приділяє велику увагу популяризації наукових досліджень як відомих учених України, Російської Федерації, Республіки Білорусь, так і молодих дослідників.

З позиції оцінки становлення навчального закладу зазначимо, що розбудова університету проходила за активної участі Віктора Климовича Грищука та Радомира Івановича Кондратьєва. Саме вони доклали чимало зусиль при формуванні кафедр навчального закладу науково-педагогічними працівниками, дбаючи про їх забезпечення навчальними та методичними матеріалами.

Посильну допомогу у встановленні університету доклав наш земляк із Кам'янецьчини – доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, заслужений юрист України Володимир Іванович Андрейцев, який зумів мобілізувати науковців вищих навчальних закладів м. Києва для підтримки і налагодження навчального процесу. У складний час організаційного становлення навчального закладу до цієї роботи долучилися Ніна Романівна Нижник – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, Михайло Йосипович Стефан – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, Ігор Анатолійович Безклубий – доктор юридичних наук, професор, Валерій Степанович Картавцев – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, Віктор Миколайович Баранчик – кандидат юридичних наук, доцент, Микола Олексійович Бондаренко – кандидат юридичних наук, доцент, Василь Степанович Гопанчук – кандидат юридичних наук, доцент, Сергій Олександрович Єфремов – кандидат юридичних наук,

доцент, Юрій Миколайович Комар – доктор наук з державного управління, професор, Євген Володимирович Першиков – суддя Вищого господарського суду, Віктор Володимирович Трутень – кандидат юридичних наук, доцент.

Сам В. І. Андрейцев стояв біля витоків зародження кафедри цивільного права та процесу, організації її роботи, налагодження навчально-методичної роботи у навчальному закладі. Наші випускники зі словами великої вдячності згадують проведення ним лекційних, практичних та семінарських занять, які наближали їх до майбутньої професії правознавця. Знання, здобуті на цих заняттях, стали надійною опорою у практичній діяльності після завершення навчання в університеті.

Володимир Іванович Андрейцев доклав чимало зусиль для розвитку юридичної науки у вищому навчальному закладі. За його допомоги здійснювалась організація міжнародних правових конференцій, які певною мірою сприяли успішній акредитації вищого навчального закладу в 1997 році. Будучи деканом юридичного факультету він зробив вагомий вклад у підготовку науково-педагогічних працівників нашого університету. У 2001 – 2007 роках у спеціалізованих радах юридичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка шість аспірантів нашого навчального закладу захистили кандидатські дисертації.

Успішне ліцензування дало можливість керівники навчального закладу сконцентрувати увагу на вирішенні проблем навчально-матеріальної бази, зокрема розширенні аудиторного фонду та формуванні колективу штатних викладачів, яких можна було запросити на постійну роботу новосформованого філіалу інституту.

З розумінням і зацікавленістю допомогти становленню вищого навчального закладу відгукнулися керівники підприємств області: І. І. Дунець – президент Хмельницького союзу промисловців та підприємців, А. М. Яхієв – президент ВАТ «Адвіс», В. Ф. Коцемир – директор Хмельницького спеціалізованого АТП «Агропромтранс», В. О. Данілов – директор Хмельницького міського виробничо-технічного вузлу електрозв'язку

«Хмельницьктелеком», А. І. Кучер – голова Кам'янець-Подільської міської ради та інші.

Започатковані заходи дозволили сформувати певну навчально-матеріальну базу, яка дозволила організувати на високому рівні навчально-виховний процес, навчально-методичне забезпечення, а підібраний кадровий потенціал, який працював у складі восьми кафедр, забезпечив успішне проведення ліцензування, яке було затверджене 29 червня 1995 року рішенням Міжгалузевою акредитаційною комісією Міністерства освіти України з правом здійснення освітньої діяльності за третім рівнем акредитації зі спеціальностей 7.060101 – «Правознавство» та 7.050204 – «Адміністративний менеджмент».

Прагнучи до подальшої розбудови навчального закладу, В. К. Андрушко та Л. І. Чорний приймають надзвичайно відповідальне рішення реорганізації інституту в державний вищий навчальний заклад, який мав розміститися у навчальному корпусі Центру підвищення кваліфікації державних службовців облвиконкому, перетворивши його у структурний підрозділ навчального закладу. Позиція керівництва навчального закладу була підтримана обласною радою. 14 лютого 1995 року виконавчий комітет прийняв рішення про створення на базі навчального закладу, який мав статус приватного, першого державного гуманітарного вищого навчального закладу у м. Хмельницькому з одночасною передачею у спільну власність територіальних громад області всього майна і коштів, які були на рахунках філіалу [7]. На Поділлі запрацював вищий навчальний заклад комунальної форми власності.

Список використаних джерел та літератури

1. Сторінки історії Хмельницького університету управління та права / упорядник Л. Л. Місінкевич. – Хмельницький : Поліграфіст-2, 2012. – 272 с.
2. Щербина П. Ф. Вибрані праці (історико-правовий цикл) / П. Ф. Щербина. – Хмельницький : Видавництво ХУУП, 2010. – 272 с.
3. Відомчий архів Хмельницького філіалу Одеського відкритого університету (далі — ВА ХФОВУ). – Наказ № 14 від 15 жовтня 1992 р. – Арк. 26.
4. ВА ХФОВУ. – Наказ № 14 від 15 жовтня 1992. – С. 26 – 27.
5. ВА ХФОВУ. – Наказ № 13 від 15 жовтня 1992. – С. 25.
6. Кондратьєв Р.І. Вибрані наукові праці / Р.І. Кондратьєв. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2011. – 568 с.
7. Рішення виконкому Хмельницької обласної Ради від 14 лютого 1995 р. № 68.

Резюме

В статті досліджені етапи становлення і діяльності Хмельницького університету управління та права — першого гуманітарного вищого навчального закладу в місті Хмельницькому по підготовці висококваліфікованих правознавців і управлінців.

Анализируется работа подольских ученых-правоведов в создании высшего учебного заведения.

Ключевые слова: *Хмельницкий филиал Одесского открытого университета, Хмельницкий институт регионального управления и права, Хмельницкий университет управления и права, учебно-воспитательный процесс, лицензирование, аккредитация, научно педагогические работники.*

Духовні витоки Поділля: науковці в історії краю: матеріали V всеукраїнської науково-практичної конференції. (Хмельницький, 23 квітня 2015 р.). – Хмельницький : ХГПА, 2015. – 439 с. – С. 397 – 404.